

СТ А Н О В И Щ Е

от

доц. д-р Светла Маргаритова-Вучкова – преподавател

в Бургаския свободен университет,

член на научно жури

в процедура за присъждане на образователната и научна степен

„Доктор”

на основание Заповед № 528 от 27.02.2015 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“

с кандидат

Стефан Петров Гайдарски

редовен докторант

*в научна област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление
3.6. Право, научна специалност „Наказателно право“*

с дисертационен труд на тема:

„НАКАЗАТЕЛНОПРАВНА ЗАЩИТА НА ТРУДОВИТЕ ПРАВА”

В качеството си на външен член на научното жури представям следното становище:

I. Законови изисквания относно процедурата и дисертационния труд

Процедурата е открита и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски”. В рамките на законовия срок са представени изискуемите документи, подготовеният дисертационен труд и авторефератът към него.

Констатирам, че са спазени изискванията на чл. 6, ал. 3 от ЗРАСРБ и чл. 27 от Правилника за прилагането му, тъй като дисертационният труд съдържа научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Той показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по наказателно право и способности за самостоятелни научни изследвания. В съответствие с чл. 27 (2) от Правилника на ЗРАСРБ, дисертационният труд е представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на Правно-историческия факултет, където докторантът е осъществил изследването си. Дисертационният труд съдържа: заглавна страница; съдържание, увод; изложение; заключение – резюме на получените резултати; библиография. По темата на дисертационния труд са публикувани три статии и един доклад, изнесен на научна конференция.

II. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Обем и структура на труда

Дисертационният труд е в обем от 193 страници като в него са включени и използваните библиографски източници - 137 заглавия на кирилица и 15 на латиница. В него са направени 145 бележки под линия, съставляващи разгърната схема на научния апарат.

Представеният дисертационният труд съдържа всички задължителни елементи, характеризира се с балансирана структура и се състои от увод, три глави, заключение и библиография.

2. Предмет и цел на научния труд

Предметът на дисертационния труд е насочен към изясняването на наказателноправната защита на трудовите права.

Основната му цел е чрез научен анализ на действащото законодателство, съдебната практика и доктрината да се докаже необходимостта от преосмислянето и актуализирането на нормите на действащото наказателно законодателство в горепосочената област в светлината на съвременните обществено-икономически и политически условия.

3. Актуалност на изследването

На първо място, тя е обусловена от избора на темата, който предопределя смисъла и значението на изследователския подход и на негова основа – защитата на авторската теза, изразяваща се в необходимостта от обединяването на всички норми, съдържащи се в НК и предоставящи наказателноправна защита на различни аспекти на засягането на трудовите права, да бъдат обособени в самостоятелен раздел, както и осъвременяването и прецизирането на техните редакции.

Дисертационният труд запълва известна празнота в българската научна литература, доколкото представлява първото цялостно самостоятелно изследване на наказателноправната защита на трудовите права, което обхваща нормите на действащия Наказателен кодекс от приемането му през 1968 г. до последните промени в него в изследваната област през 2012 г. (с приемането на чл. 227).

Същевременно самата цел на изследването е предпоставили необходимостта да бъде извършен анализ не само на съответните относими норми на наказателното законодателство, но и на множество норми на трудовото, което разширява самия хоризонт на проведеното проучване. Нещо повече – той би могъл да подпомогне практиката, тъй като бланкетният характер на част от анализиранияте наказателноправни норми и непознаването или неправилното тълкуване на относимите такива в областта на трудовото законодателство водят до неприемливи резултати (отказ от образуване или прекратяване на наказателно производство, или постановяване на оправдателна присъда).

III. Съдържание на дисертационния труд

Уводът съдържа всички гореизложени характерни елементи и белези, които или намират място непосредствено в работата по осъществяването на научното изследване, изграждайки неговата същностна рамка или изясняват авторовите цели и задачи и предпоставят задълбочения тематичен и проблемен обхват на дисертационния труд.

Глава първа, озаглавена „Трудовите права и тяхната наказателноправна защита“, се състои от четири параграфа. В тях последователно е представена общата характеристика и спецификите на наказателната защита на трудовите права и е направен анализ на основните признаци на съставите на престъпленията, насочени към тази защита – обект, субект и субектен обхват на защита. Наред с това е обсъден

въпросът за обществената опасност като критерий за разграничаване на административно-наказателната от наказателната отговорност.

Споделям поддържаната от автора теза, че систематичното място на нормата на чл. 136 е в гл. III при престъпленията против основните права на гражданите, както и че нормата на чл. 356 е по същество квалифициран състав на чл. 136. Докторантът показва умение да аргументира тезата си.

Заслужава подкрепа и становището му, че обществената опасност като обективен признак е присъща не само на престъпленията, но и на правонарушенията и че различната ѝ степен обуславя кога да бъде ангажирана наказателната и кога 0-административно-наказателната отговорност. Същевременно съвсем основателна е критиката на докторанта по повод констатирания от него дисбаланс между по-голямата тежест (с оглед размера) на налаганата по административен път глоба от тази, предвидена в нормите на НК. Същевременно той застъпва и позицията, която е по-прогресивна и характерна за съвременната наказателна политика, че наказанието лишаване от свобода би следвало да отпадне като санкция при престъпленията против трудовите права на гражданите, като същевременно да бъде предвидена за тази категория престъпления допълнителната санкция „лишаване от право за упражняване на определена професия или дейност или за заемане на определена длъжност (по чл. 37, ал. 1, т. 6 и 7).

Втора глава – „*Типични престъпления против трудовите права*“, е посветена на анализа на чл. 136 и чл. 172 от НК.

Уместни са вижданията на автора по повод характеристиката на zlepоставянето по чл. 136 НК, че би следвало редакцията на текста да се осъвремени и прецизира в няколко насоки. На първо място, понятието „*трудещи се*“ се замени с по-широкото като обхват „*другиго*“, а на второ, изразът „*правила за охрана безопасността на труда*“ бъде заменено с „*правила за здравословни и безопасни условия на труд*“ (като се използва придобилата гражданственост формулировка чрез едноименния закон).

Не буди възражение и друга идея на докторанта – отпадането на алинея 1, визираща извършването на престъплението при умишлена форма на вина, поради това, че се касае за типично непредпазливо престъпление и едва ли би могло да се докаже, че то е било извършено от субективна страна поради умисъл, пък бил той и евентуален. Затова е странно, че в предложенията *de lege ferenda* текстът на нормата на чл. 136 отново фигурира с две алинеи, като разликата в хипотезите е както и в досега действащия и критикуван от автора чл. 136 – формата на вината. Същевременно в тях докторантът е пропуснал да предложи включването като квалифициран състав на чл. 136 нормата на чл. 356.

Докторантът показва умение да излага убедително тезите си особено при основателната критика на несъвършената уредба на чл. 172, ал. 1 НК. Основателни са аргументите му относно непълнотите в правната уредба относно хипотезите на трудовоправна дискриминация във връзка с неизчерпателното изброяване на дискриминационните признаци. При абсолютната забрана за разширително тълкуване на наказателните норми извън претметния обхват на текста остав дискриминацията по пол. Затова приемам становището на автора нормата да придобие по-бланкетен характер, като препрати към Кодекса на труда. Същевременно не бих могла да споделя виждането на автора за необходимост от утежняване на наказателната репресия по чл. 172, ал. 1 чрез увеличаването на размера на наказанието лишаване от свобода, още повече, че то влиза в противоречие с изложената от самия него теза в глава първа за отпадане на наказанието лишаване от свобода за всички престъпления, насочени към нарушаване на трудовите права.

При анализа на хипотезата на чл. 172, ал. 2 докторантът е констатирал една съществена непълнота на нормата поради невключването в нея на случаите, визиращи в чл. 345, ал. 2 от КТ (когато работникът или служителът е бил уволнен поради това, че следва да изтърпи присъда и впоследствие бъде постановена оправдателна присъда, след влизането ѝ в сила за работодателя възниква същото задължение, както и ако неговата заповед за прекратяване на трудово правоотношение бъде отменена от граждански съд), която очевидно се нуждае от запълване, защото е недопустимо в тази материя да се приложи принципът *analogia legis*.

Съвсем обосновани са разсъжденията на автора, който полимизира с позицията, изразена в р. 235/07.05.1998 г., че издаването на заповед за възстановяване на работа било определящият юридически факт за съставомерност на деянието по чл. 172, ал. 2 НК. Тук проличава умението на докторанта за полемизира и да излага собствени аргументи и тези по повод несъгласието му с дадените тълкувания на текста.

Глава трета „Други престъпления“ – е посветена на анализа на посегателства, имащи връзка пряка или косвена връзка с трудовите права, но разхвърляни систематично в различни глави на НК – чл. 159А, 192А и 227. Текстовете са сравнително нови и приемането им е свързано с необходимостта да бъдат инкорпорирани в наказателното законодателство норми, съдържащи се в международни актове от различен порядък, към които Република България се е присъединила или ратифицирала или те са станали част от нейното право по силата на присъединяването и към Европейския съюз.

В параграф 1 е подложена на анализ нормата на чл. 159А, като авторът е разгледал не само наказателноправната характеристика на конкретния състав, но е направена историческа ретроспекция на законодателството през последните 100 години, за да се стигне и до най-новите общностни актове. Той е направил паралел между чл. 329 и 159А и се е спрял на влиянието на политиката върху самата концепция за принудителен труд, намерила отражение в различаващите се постановки още в самите конституции от 1971 г. и от 1991 г. Докторантът е пропуснал възможността да направи съпоставка и на наказателната санкция „поправителен труд“, съществувала самостоятелно до включването на новия вид наказание „пробация“.

В параграф 2 е представена наказателноправна характеристика на състава на престъплението по чл. 192А, като е направен анализ на относимите правни норми на Кодекса на труда, за да се изясни понятийния апарат. Заслужава вниманието предложението на докторанта за усъвършенстване редакцията на нормата на чл. 192А НК.

В параграф 3 е направен анализ на чл. 227 НК през призмата на Директива 2009/52 ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18.06.2009 г., която обвързва държавите-членки на Европейския съюз, да включат в своите законодателства и наказателноправна защита срещу наемането на работа на незаконно пребиваващи в страната лица. Авторът представя характеристика на нормата и с основание подлага на критика неточната ѝ редакция не само от правно-техническо естество, но и съдържателно – по повод съставомерния признак за *минимален брой лица (5 и повече)*, които да са пострадали от едновременно им наемане. Същевременно направеното от него предложение то да бъде подменено със „*значителен брой*“ би наложило дефинирането му за целите на НК.

В заключението са изложени в синтезирано основните постановки на работата, изложени в отделните глави и са представени идеите и предложенията на докторанта за промени в действащите правни норми.

IV. Критични бележки и препоръки

Бих си позволила да не приема предложените законодателни промени на докторанта относно субектите на престъпленията срещу трудовите права, тъй като намирам, че той поставя знак за равенство между лице с работодателска власт и работодател, защото не въвежда нова дефиниция в НК, а намира (съвсем правилно), че трябва да използва тази, която е дадена в §1, т. 1 на ПРЗ на КТ. Но ако се върнем към нея, ще установим, че всъщност работодател е не само физическо лице, но и **„юридическо лице или негово поделение, както и всяко друго организационно и икономически обособено образувание“**. Като вземем предвид, че по българското право наказателноотговорни са само физическите, но не и юридическите лица, ако възприемем предложенията на автора, то на практика ще се стигне до неоправдано стесняване на приложното поле на всички анализирани текстове, а едва ли това е неговата цел. Ако в държавната сфера можем да приемем, че работодателят е физическо лице – министър, председател на агенция, кмет, то в частноправната сфера и в икономиката стопанските субекти са преди всичко юридически лица и много малко – едноличните търговци. Поради това най-често там работодател е съответното правноорганизационно образувание, което действа чрез персоналния си състав, но ръководните кадри в тях нямат качеството на длъжностно лице по смисъла на НК. Така бихме „отклонили“ и извели от приложното поле на наказателната репресия една твърде голяма категория субекти, които носят пряка отговорност за живота и здравето на лицата, с които са сключили или са били длъжни да сключат трудови договори. Ето защо препоръчвам на автора да преосмисли предложенията си *de lege ferenda* в частта им относно субекта на престъплението. Намирам, че възприетото от законодателя относително местоимение „който“ не създава пречки при прилагането на съответните правни норми, които по своето естество са бланкетни.

Отправената критика в никакъв случай не променя общата положителна оценка към дисертационния труд.

V. Заключение

Въз основа на изложените констатации и изводи може да се приеме, че представеният дисертационен труд е качествено научно изследване, което се характеризира с голяма степен на актуалност и съдържа научни резултати, които представляват принос в правната наука. Същевременно, разработката има и практико-приложна стойност. Дисертационният труд е доказателство, че докторантът има задълбочени теоретични познания в научната област на изследването. Той свидетелства за способност за формирано научно мислене и самостоятелно провеждане на успешни научни изследвания. Видно от хода на процедурата и представените материали, следва да се приеме, че са изпълнени и формалните изисквания относно вид, обем, оформление и съдържание на дисертацията.

С оглед на всичко изложено считам, че предложеният дисертационен труд отговаря на изискванията на чл. 6 (3) от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27 от Правилника за прилагането му. В качеството ми на член на научното жури по чл. 9 от ЗРАСРБ давам цялостна положителна оценка на дисертационния труд на тема: „НАКАЗАТЕЛНОПРАВНА ЗАЩИТА НА ТРУДОВИТЕ ПРАВА“ и предлагам на уважаемото научното жури да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“, в откритата процедура за публична защита, на Стефан Петров Гайдарски, в научна област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (Наказателно право) .

06.04.2015 г.

доц.д-р Светла Маргаритова-Вучкова